Ako môže zákon o ochrane prírody a krajiny pomôcť

V posledných rokoch sme svedkami postupného úbytku poľnohospodárskej pôdy, predovšetkým trvalých trávnych porastov. Pokles intenzity poľnohospodárskej výroby sa prejavuje neustálym poklesom stavov hospodárskych zvierat všetkých druhov (hovädzí dobytok, ovce/kozy, ošípané, hydina) a poklesom intenzity rastlinnej výroby, teda znižovaním hospodárenia na pôde. V rámci hospodárenia na pôde sa pokles hospodárenia prejavuje neustálym poklesom celkovej výmery poľnohospodárskej pôdy, z toho na ornej pôde nárastom ladom ležiacej ornej pôdy a zarastaním plôch trvalých trávnych porastov. Tieto zarastené plochy sú označované viacerými názvami, predovšetkým ako „biele plochy“. Jednoznačným dôkazom o znižovaní využiteľnej poľnohospodárskej pôdy je neustály pokles výmery poľnohospodárskej pôdy vedenej v registri pôdnych blokov LPIS.

Zdroj foto: Agrosev s.r.o., Detva

Poľnohospodári sú teda za zachovanie aspoň súčasnej výmery poľnohospodárskej pôdy. Jednoduchšie odstraňovanie nežiaducej vegetácie, ktoré navrhuje novela zákona o ochrane prírody a krajiny, im v tom môže pomôcť.

Strom do krajiny patrí, aj krík. Zárasty majú rôzny pôvod a ich veľká časť vznikla a vzniká následkom poklesu intenzity hospodárenia v krajine. Mnohé z týchto plôch však už plnia aj ekologickú funkciu, keďže tvoria životný priestor pre viaceré druhy rastlín a živočíchov. Poľnohospodárovi vznikajúce zárasty robia problémy a potrebuje ich regulovať, aby mohol hospodáriť na pôde, ktorá mu je zverená. Toto odstraňovanie nežiaducej vegetácie, ktoré upravuje predmetná novela zákona, vlastne má za cieľ aspoň čiastočne nahradzovať klesajúcu intenzitu hospodárenia v krajine a predovšetkým nedostatočný a stále klesajúci počet prežúvavcov (HD, ovce, kozy), ktorých pastva, popri kosnom využívaní, zabezpečovala dostatočné obhospodárenie týchto plôch. Celkovo teda naozaj musíme hovoriť o neustálom poklese potravinovej sebestačnosti, bezpečnosti, produkcii domácich produktov a nedostatočnej starostlivosti o krajinu.

Môžeme preto skonštatovať, že sme za čistenie plôch, v blízkosti ktorých poľnohospodár hospodári. Predchádzalo by sa tak znižovaniu využiteľnej výmery poľnohospodárskej pôdy. Väčšina poľnohospodárov k tomu pristupuje citlivo, s ohľadom aj na životné prostredie. Na druhej strane ale musíme pravidlá nastaviť skutočne tak, aby nemohli byť zneužité a aby sa príroda okolo nás nedrancovala. Práve pasenie HD, oviec a kôz plnilo a plní popri kosení aj funkciu zabraňovania vzniku týchto bielych plôch. Túto funkciu, najmä na plochách s nedostatkom zvierat alebo vzdialených od stredísk živočíšnej výroby, je vhodné krátkodobo nahradiť alebo doplniť v zmysle predmetného zákona.

Poľnohospodárovi vznikajúce zárasty robia problémy a potrebuje ich regulovať kvôli obhospodáriteľnosti pôdy, ktorá mu je zverená. Preto prístup k tejto otázke by mal byť vyvážený z hľadiska poľnohospodárstva, ale aj z pohľadu životného prostredia. Slovenská poľnohospodárska a potravinárska komora na túto otázku upozorňuje dlhodobo aj pri nastavovaní poľnohospodárskej politiky. Jeden príklad za všetky k citlivosti tejto otázky: Borievka (Juniperus) rastie najmä na neúrodných pasienkoch. Na ploche rastie aj 20 a viac rokov a je tu otázka či túto plochu zmulčovať, zrovnať, sfrézovať, aby sme získali „rovný“ pozemok bez kríkov, alebo nechať zarásť pre nespôsobilosť na hospodárenie alebo citlivo zvážiť a využívať tento pozemok s vysokou ekologickou stabilitou napríklad na pasenie prežúvavcov… Otázka manažmentu týchto plôch je teda veľmi široká.

Na druhej strane pri plnení podmienok žiadateľa o priame platby platobná agentúra vyhadzuje zo spôsobilej plochy tieto zárasty a žiadateľom o priame platby/poľnohospodárom hrozí oneskorenie alebo zníženie týchto platieb vplyvom preverovania týchto plôch.

Na tretej strane sa poľnohospodár snaží odstraňovať nežiaducu vegetáciou, za čo poľnohospodárom mnohokrát môže hroziť aj trestné stíhanie.

Po takomto „razantnejšom“ odstránení nežiaducej vegetácie nasleduje bežné poľnohospodárske obhospodarovanie tejto pôdy (pasenie zvierat, kosenie, prípadne pestovanie ovocia – podľa konkrétnej plochy), takže netreba mať obavu o danú plochu ani z pohľadu ochrany prírody.

Určitý stupeň voľnosti treba, ale aj určitý stupeň regulácie v závislosti od konkrétnej lokality, pretože existujú rôzne stupne ochrany prírody, rôzne vzácne lokality, biotopy a bez akejkoľvek regulácie by naozaj mohli vznikať aj nenávratné environmentálne škody. SPPK preto víta, že predmetný zákon určuje aj základné pripomienky (napríklad maximálnu výmeru odstránenej nežiaducej vegetácie), ktorých nastavením sa bude predchádzať drancovaniu súvislých plôch drevitej vegetácie.

Poľnohospodári si plne uvedomujú zodpovednosť za ochranu životného prostredia. Veria, že nariadenia im umožnia udržiavať poľnohospodársku pôdu jednoduchším spôsobom, no zároveň šetrne k životnému prostrediu.

Podľa nášho názoru by si za jeden stôl mali sadnúť zástupcovia MŽP SR, MPRV SR a určite aj stavovské organizácie za poľnohospodárstvo. Zároveň by sme uvítali vyhlášku, nariadenie alebo iný vykonávací predpis k tomuto zákonu.

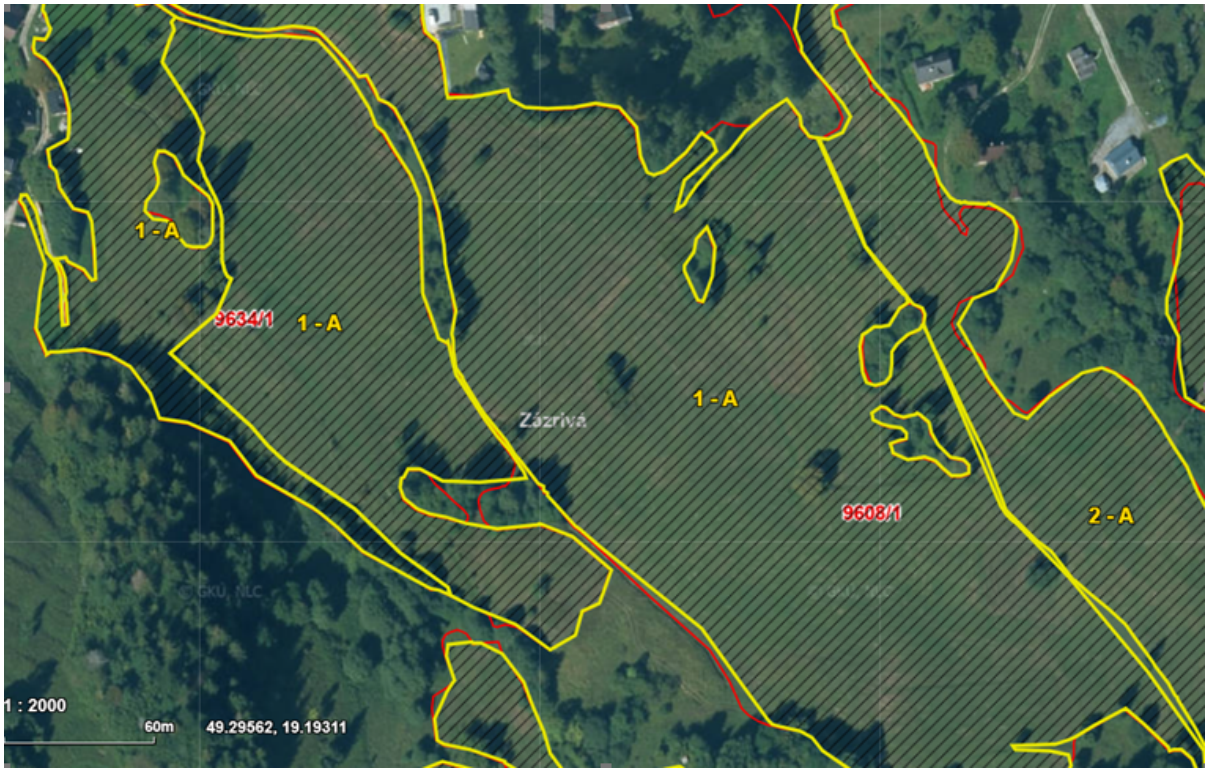

Zároveň si dovolíme apelovať na všetky zúčastnené strany, teda na:

- MPRV SR, aby svojou dotačnou politikou a znižovaním častokrát nezmyselne administratívnej záťaže (vysoko nad požiadavky v susedných krajinách) zjednodušilo hospodárenie na pôde a starostlivosť o krajinu,
- Orgány ochrany prírody (inštitúcie) vydávajúce predpisy a výnimky k ochrane prírody na ústretovosť pri ochrane krajiny a dlhodobo udržateľnom hospodárení v krajine.
- PPA, aby citlivo pristupovala k aktualizácii LPIS v súlade so spoločnými európskymi pravidlami, ale s ohľadom na prírodné a hospodárske podmienky Slovenska, lebo je veľmi zlé, ak sa poľnohospodár stará o svoje plochy napríklad druhovo pestrých trvalých trávnych porastov a odmenou mu má byť odstraňovanie týchto plôch z registra pôdnych blokov LPIS. Výsledkom je alebo „čistenie“ od náletu kríkov a stromov, teda drancovanie takýchto plôch za účelom udržania podpory na týchto plochách, alebo druhou možnosťou je upúšťanie od tradičného hospodárenia a od hospodárenia na takýchto plochách. Pasienky sú tak bez prítomnosti oviec, hovädzieho dobytka a teda so znakmi krajiny nevábnej pre turistiku. Neprodukujeme tak mlieko a mäso, ktoré by bolo možné predávať v mieste alebo blízko miesta ich vzniku, teda na salašoch, v podnikových predajniach, či pri predaji z dvora alebo priamo na farmách. Iné krajiny sa k takýmto plochám správajú ako k „rodinnému

striebru“. Dávame do pozornosti rozdiel prístupu Slovenska a Česka pri aktualizácii LPIS – na Slovensku je „vyhodený“ zo spôsobilej plochy „každý strom a krík“, zatiaľ čo v SR má poľnohospodár omnoho väčšiu voľnosť. Pritom spoločná metodika EÚ je pre obe krajiny rovnaká.
- Apelujeme ale aj na poľnohospodárov, aby sa svedomito starali o svoju pôdu a tým v rámci svojich možností predchádzali vzniku plôch, ktoré je následne nevyhnutné ošetrovať aj spôsobom, ktorý je premetom daného zákona.